

житла, гарантованого місця роботи тощо. Це призводить до того, що ці діти найчастіше поповнюють різні маргінальні групи.

Кількісні та якісні показники безпритульності можуть істотно знижуватися тільки в тих випадках, коли суспільство й держава проводять активну соціальну політику, у тому числі щодо втілення в життя гарантованих чинним законодавством механізмів допомоги дітям вулиці. У більшості регіонів України передбачені законодавством умови для соціальної адаптації безпритульних, зокрема, дітей вулиці – соціальні готелі, притулки, освітні, медичні та ін. установи [1], зазвичай відсутні в необхідній кількості, не кажучи вже про «спеціалізовані центри медико-соціальної реабілітації для безпритульних дітей» [2, с. 102].

Соціальна політика Української держави на сьогодні не в змозі задовольнити увесь спектр потреб цієї незахищеної соціальної групи. Відсутність дієвих механізмів з боку держави призводить до стрімкого зростання чисельності вуличних дітей. Як проблема національного значення, що потребує звернення до громадськості, релігійних організацій, благодійних фондів тощо, має розглядатися питання поліпшення умов розвитку дітей, які вже опинились у цьому становищі, а також запобігання поширенню цього явища в суспільстві надалі.

1. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей: Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-15>.

2. Попова И., Князева Е. Проблемы социального сиротства в г. Одессе. *Український соціологічний журнал*. 2009. № 1–2. С. 98–103.

3. Соціальне сирітство в Україні: Експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування / Л. С. Волинець, Н. М. Комарова, О. Г. Антонова-Турченко, І. Б. Іванова, І. В. Пеша. Київ, 1998. 120 с.

4. Стивенсон С. Уличные дети. *Социологический журнал*. 2000. № 3–4. С. 87–97.

Мала Наталія Анатоліївна
викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

СУЧАСНА ГЛОБАЛІСТИКА

В усі часи видатні мислителі наполегливо шукали й шукають шляхи утвердження серед людства «вічного миру», «загальносвітового дому», «єдиного світового простору». У цих пошуках соціальна філософія завжди виконує світоглядницьку, методологічну та інтегративну функції. У сучасних умовах зусилля філософів і вчених зосереджені на трьох основних групах проблем.

Перша група включає глобальні проблеми, пов'язані з відносинами між основними соціальними спільнотами людства (Схід і Захід, багаті й бідні країни, мир і війна, справедливий міжнародний економічний порядок тощо). Ці проблеми називають інтернаціональними.

До другої групи належать проблеми, зумовлені взаємодією суспільства й природи (енергетичні, сировинні, екологічні тощо). Вони пов'язані з обмеженістю можливостей довкілля витримувати навантаження антропогенного характеру, тобто спричинене діяльністю людини.

Третя група включає проблеми, зумовлені системою «людина – суспільство» та розвитком особистості (моралі, освіти, охорони здоров'я, динаміки народонаселення тощо).

Нині внаслідок посилення нерівномірності соціально-економічного й науково-технічного розвитку, а також інтернаціоналізації суспільної діяльності та інтеграції людства всі ці проблеми набули планетарного характеру. Так чи інакше вони торкаються інтересів усіх людей, але не можуть бути повністю вирішеними в межах окремих держав і навіть географічних регіонів. Вони – глобальні (франц. *всезагальний* та лат. *земна куля*), є сукупністю загальнолюдських проблем, від вирішення яких залежить соціальний прогрес і збереження земної цивілізації.

Глобальні проблеми комплексні. Вони взаємно зумовлюють одна одну, тому успішне вирішення їх ізольовано одна від одної неможливе, їх наукове дослідження може бути ефективним за умови співробітництва філософів і вчених різних спеціальностей, представників різних суспільних, природничих і технічних наук, на засадах діалектичної методології та використання таких методів наукового пізнання соціальної дійсності, як системний підхід і, особливо, глобальне моделювання.

Ідея глобального моделювання виникла наприкінці 60-х – початку 70-х рр. ХХ ст. Біля її витоків стояли відомі у всьому світі вчені Дж. Форрестер, А. Печчеї, Б. Янг, Г. Тімман, М. Моїсеєв та ін. Особливу роль у розробленні цієї ідеї відіграв створений у 1968 р. Римський клуб – міжнародна громадська організація, метою якої було поглиблення розуміння особливостей розвитку людства в епоху науково-технічної революції.

Метод глобального моделювання полягає в теоретичній імітації динаміки глобальних процесів за допомогою математичних моделей і комп'ютерної техніки. Він дає можливість враховувати величезну кількість параметрів світового розвитку й на цій підставі виявляти віддалені наслідки сучасних дій. У 1972 р. група вчених на чолі з Д. Медоузом у доповіді Римському клубові оприлюднила результати своїх досліджень, згідно з якими за умови збереження тенденцій світового розвитку, які на той час виявилися, людство може зазнати загальної катастрофи вже в першій чверті третього тисячоліття.

Об'єктивний науковий аналіз сучасних глобальних проблем, хоч завершеним його не можна вважати, дає змогу людству зрозуміти те, що гору має взяти почуття сучасності, тобто причетності до всього важливого, що відбу-

вається у світі тепер, почуття відповідальності за розвиток подій у наші дні. Ці почуття невіддільні від почуття історії: причетності до минулого своєї вітчизни та всього людства, відповідальності за їх майбутнє. Одне почуття називають горизонталлю сучасності, інше – її вертикаллю, яка йде від минулого до теперішнього й майбутнього. Кожна людина має розглядати себе як точку перетину цих координат, як живе осереддя, утілення зв'язку усіх часів. Якщо людство хоче вижити, воно має реально оцінювати гостроту загальнолюдських проблем, орієнтуватися на довгочасну перспективу їх вирішення.

Складність і багатоплановість суспільного життя створюють значні труднощі для його теоретичного пояснення. Воно завжди становить деяке поєднання матеріального та ідеального, об'єктивного й суб'єктивного, стихійного і планомірного. У суспільстві діють люди, яким притаманні свідомість і воля, їхні вчинки завжди цілеспрямовані незалежно від того, як вони здійснюються – обдумано чи під впливом пристрасті. У діях людей є і те, що ніколи не входило до їхніх намірів, а мета й результати їхньої діяльності часто не збігаються. Визначити причини такого феномена та вказати шляхи гармонізації всіх компонентів суспільної системи має філософія.

Сучасний стан розгортання глобалізаційних процесів перебуває, на думку багатьох дослідників, у стадії невизначеності. Зокрема, таку точку зору підтримують З. Бауман, Р. Робертсон, А. М. Чумаков та ін. І ця невизначеність таїть у собі низку конфліктів. Адже становлення глобального світу є живою суперечливою дійсністю. Тут поруч наявні як нові перспективи розвитку світового співтовариства, так і нові небезпеки. «Проблема глобалізації вийшла на орбіту планетарної конфліктності, бо порушує найважливіше питання людства – перспективу світосистемності».

Для виявлення сутнісних характеристик глобалізації треба визначити її основні складові, оскільки сама по собі глобалізація являє собою складно структуровану, багаторівневу комплексну проблематику. Адже глобалізація – це загальноцивілізаційний процес, який чинить вплив на всі сфери життєдіяльності людей, а саме політику, економіку, екологію, соціальну та культурну сфери.

У сучасній філософській літературі досить часто під час розгляду структури глобалістики виокремлюють такі аспекти, як соціологічний, антропологічний та культурологічний. Соціологічне спрямування передбачає дослідження економічних та політичних аспектів світовідношення; антропологічний аспект включає вивчення відносин людина і природа; культурологічний підхід передбачає вивчення сучасних та класичних цивілізацій.

Отже, за такого підходу трактування предмета глобалістики виходить, що всі завдання, які вона ставить перед собою, носять лише описовий та відокремлений характер. Якщо береться до уваги соціологічний аспект, то досліджується лише глобалізація світових економічних зв'язків та їх вплив на світовий політичний порядок; якщо увага зосереджується на антропологічному аспекті, то на перший план виступає дослідження проблем виживання людського роду. Проблема виживання пов'язується лише з дослідженням

глобальних проблем сучасності, а саме проблем, що стосуються відносин людина і природа. Культурологічний підхід передбачає дослідження проблем, пов'язаних зі становленням єдиної глобальної культури.

Але слід зазначити, що сутність сучасних перетворень, які відбуваються в нас на очах, дають нам право говорити про глобалізацію як про якісно нову суспільну реальність, а не як про розвиток давно створених тенденцій. На сучасному етапі розвитку глобалізації ми вже спостерігаємо уніфікацію деяких сфер життєдіяльності суспільств.

Чернишова Людмила Михайлівна
викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПАРАДОКСИ ПСИХОАНАЛІЗУ

Поділ психіки на свідоме й несвідоме є основною передумовою психоаналізу, і тільки він дає можливість науці зрозуміти важливі патологічні процеси у свідомому житті. Психоаналіз не може перенести сутність психічного у свідомість, але повинен розглядати свідомість як щось психічне, як те, що може приєднуватися або не приєднуватися до інших його якостей. Бути свідомим – насамперед суто описовий термін, що спирається на безпосереднє й надійне сприйняття. Досвід показує, що психічний елемент, наприклад, уявлення, звичайно не буває довгостроково свідомим. Характерним є те, що стан усвідомлення швидко проходить; уявлення, в цей момент свідоме, у наступну мить перестає бути таким, однак може знову стати свідомим за відомих, легко досяжних умов. Яким воно було в проміжний момент – відомо; можна сказати, що воно було прихованим, маючи на увазі те, що воно в будь-який момент здатне було стати свідомим. Якщо сказати, що воно було несвідомим, то це також буде правильний опис. Це несвідоме, у такому випадку, збігається або приховано потенційно свідомим.

Звідси постає психоаналітична теорія, яка стверджує, що такі уявлення не стають свідомими тому, що їм протидіє невідома сила, що без цього вони могли б стати свідомими, і тоді можна було б побачити, як мало вони відрізняються від інших загальноновизнаних психічних елементів. Цю теорію не можна спростувати тому, що в психоаналітичній техніці знайшлися засоби, за допомогою яких можна усунути протидіючу силу й довести відповідні уявлення до свідомості. Стан, у якому вони (уявлення) перебували до свідомості, називається витисненням, а сила, що призвела до витиснення та підтримувала його, відчувається під час психоаналітичної роботи як опір.